

ZIMA ZASTAVILA FOTBAL, ALE NE SÁZENÍ

Všude sníh, fotbal žádný, a tím ani žádná zábava nad tikety. Opravdu? Ne, jen stačí jen vytvořit porotu... I tohle je součást historie sázení v Anglii.

CALLUM RICE-COATES

Mráz přišel nečekaně, a než jsme se nadáli, rozšířil se rychle po celé zemi. Tlustá vrstva sněhu pokrývala zem, teploty spadly až k $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$ a obyčejný život se zastavil. Všude, kam oko dohlédlo, bylo bílo. Kvůli neustávající námraze byly silnice zrádné a železniční cesty neprůjezdné.

Zima roku 1963 nebyla normální britskou zimou. Byla nejchladnější od roku 1895, skoro tak mrazivá jako ty nejhorší zaznamenané – v letech 1684 a 1740 byly obzvlášť kruté – a počasí mělo za následek téměř úplný rozpad civilizace.

V Dartmooru byly sedm a půl metru vysoké závěje. Řeka Mersey zamrzla, tak na ní děti bruslily. V Cumberlandu dosáhla rychlost větru 99 mil za hodinu. Salisbury pod nánošem sněhu připomínalo Sibiř.

Tohle vše samozřejmě znamenalo, že hraní jakéhokoli organizovaného sportu bylo nemožné. Hřiště byla zničena a stadiony byly téměř pohřbeny ve sněhu. Pro fotbalové fanoušky to bylo obzvlášť složité období.

Tři dny před Vánocemi bylo zrušeno 18 zápasů napříč ligami. Ale to nebylo to nejhorší. Devětadvacátého prosince se hrálo jen 17 zápasů, do Nového roku nepřežil kruté mrazy ani jeden zápas. Pár klání FA Cupu se hrálo 5. ledna, ale to bylo na víc než měsíc naposledy, co někdo kopl do míče. Kompletní kolo se dokonce neodehrálo až do 11. března.

To nevyhnutelně vedlo k problémům. Klubové rozpisy byly výrazně narušeny, některé celky nemohly počítat s příjmy plynoucích z prodeje vstupenek

po dlouhé měsíce. Ani fanoušci nevěděli, co vlastně mají o víkendech dělat.

Jedna z jejich největších obav se ovšem netýkala toho, co se odehrávalo na hřišti. Báli se rozpadu Football Pools, tipovací hry, která v 60. letech dosáhla neuvěřitelné obliby. Tisíce lidí si zvykly na to, že každý týden vyplňují kupón, v němž vybírali, které zápasy podle nich skončí remízou, a odesílají je poštou s přáním výhry jackpotu.

Ale bez fotbalu nebyly ani Pools. Byly tak populární, že o ně byl zájem, ať se zápasy hrály, nebo ne. Skoro to vypadalo, že Pools byly důležitější než samotný fotbal.

Vernons, Zettlers a Littlewoods – tři hlavní společnosti stojící za Football Pools – se rychle snažily najít řešení. Bylo jasné, že zima jen tak neustoupí. To se ukázalo mimo jiné na tom, když na Carrow Road v Norwichi v posledním zoufalém pokusu odklidit sníh ze hřiště sáhli po plamenometu.

A pak někdo dostal nápad. Šestadvacátého ledna byla stanovena „Pools porota“ složená ze šesti mužů: bývalých

reprezentantů Anglie Toma Finneyho, Tommyho Lawtona a Teda Drakea, někdejšího beka skotského národního týmu George Younga, bývalého mezinárodního rozhodčího Arthura Ellise a Johna Theodora Cuthberta Moore-Brabazona, prvního Barona brabazonského z Tary, někdejšího konzervativního člena parlamentu, který se asi nejvíc proslavil tím, že přivázal koš s mladým selátkem ke křídлу letadla ve snaze dokázat, že prasata dovedou létat.

Tito muži byli vybráni, aby rozhodovali o hypotetických výsledcích odložených zápasů, aby hra Pools mohla pokračovat jako vždycky. Činili tak v soukromí hotelu Connaught Rooms v Londýně a vyhlášení výsledků, které živě přenášela BBC, bylo v napětí očekáváno širokou skupinou diváků. Několik výsledků bylo fanoušky rozporováno – především výhra Leedsu nad Stoke a triumf Peterboroughu na hřišti Derby – ale nová metoda se ukázala býti obzvlášť efektivní.

Football Pools mohly díky ní pokračovat jako vždy, za jakéhokoli počasí, bez ohledu na to, jestli se skutečně nějaké zápasy hrály. Byla to dobrá

práce. Bez ní by nejspíš nastalo v zemi ještě větší pozdvižení.

.....

Sázení ve fotbale je staré jako samotný sport. Už v roce 1872, když Wanderers porazili Royal Engineers ve finále prvního Association Challenge Cupu, byly na rozhodující klání vypsány sázky.

Na začátku to bylo dost neorganizované. Fanoušci uzavírali sázky u sázkařů před zápasem, někdy i v jeho průběhu. Ale ze skromných začátku se tohle odvětví začalo rychle rozrůstat.

Založení Football League v roce 1888 znamenalo lepší strukturu. Sázel se na víc zápasů najednou a brzy byly založeny i první sázkařské noviny – *Answers*. Netrvalo dlouho a sázení se, především na severu Anglie, stalo neodmyslitelnou součástí fotbalu.

Gambling nicméně nenaplnil svůj potenciál až do roku 1923, kdy byly vytisknuty první tike-ty Football Pools. Jejich vznik se připisuje Johnu Mooresovi, skutečně ale s nápadem přišel birminghamský rodák John Jervis Barnard.

Barnard pozorně sledoval vývoj sázení na fotbal a viděl, jak ze skromných začátků vyrostl potenciálně milionový průmysl. A tak přišel na nápad, který se nakonec stal neskutečně populárním.

Barnardův problém ale byl, že ten nápad sám nerealizoval. Zděsil se možných rizik, „správních nákladů“ a pravděpodobnosti rychlé ztráty peněz. A tak se svého velkého obchodního plánu vzdal.

Ale jeho kamarád Moores nehodlal nápad na Pools zahodit. Rozhodl se do toho jít, a tak si ze zaměstnání – byl doručovatelem manchesterské pošty – našetřil potřebné peníze.

Moores by to sám nedokázal, proto svůj obchodní plán objasnil dvěma přátelům z práce, Colinu Askhamovi a Billu Hughesovi. Football Pools, jak jim vysvětlil, by umožnilo šťastlivcům vyhrát velké sumy peněz z „banku“, který by se vybral před hracími dny. Jeden zaměstnanec by obvolával domovy hráčů a rozdával tike-ty s rozpisem zápasů. Cílem by bylo předpovědět, které zápasy skončí remízou (se vstřelenými góly, nikoli bezbrankovou), a za každý správný tip

by byly uděleny body. Těžce pracující lid by jen za malý poplatek měl možnost vyhrát tisíce.

Askham a Hughes byli snadno přesvědčeni. Každý z trojice zainvestoval 50 liber a společně zakoupili tiskařský lis. Pronajali si malou kancelář v Church Street v centru Liverpoolu, kde vytiskli 4000 tiketů, které pak v Manchesteru rozdali kolemjdoucím před stadionem Old Trafford.

Večer měli prodaných jen 35 tiketů, za které vyinkasovali čtyři libry, sedm šilinků a šestipenci. Byli zklamaní, ale ne úplně odrazení. Pár dní poté cestovali do Hullu, kde se znovu snažili prodat tikety před stadionem. Tentokrát prodali jediný.

Moores se nehodlal vzdát. Obětoval mnohé, aby mohl založit vlastní firmu, kterou nazval Littlewoods, a trval na tom, že bude úspěšná. Askham a Hughes už tak přesvědčení nebyli. Pověděli o svých pochybách Mooresovi, který nabídl, že od každého z nich odkoupí jeho podíl za 200 liber. Souhlasili a Moores se tak stal jediným majitelem.

I jeho obcházely pochyby, ale přesvědčila ho slova jeho manželky. „Raději budu provdána za muže, kterého děsí selhání, než za toho, kterého děsí lítost,“ řekla mu.

Brzy se ukázalo, že společnost Littlewoods neselže. Ještě v polovině sezony 1924/1925 tato mladičká firma zůstávala ve ztrátě, ale byznys se začínal zlepšovat. Football Pools se do konce desetiletí staly součástí anglického hracího dne.

.....

Fenomén Football Pools se neobešel bez opozice. A jak napříč 20. a 30. lety rostla jeho popularita, zněly čím dál hlasitěji nesouhlasné názory. Někteří lidé věřili, že jde o nebezpečný jev, který podporuje pracující třídu v tom, aby v sázkách utopila veškeré peníze.

Moores argumentoval, že nešlo o tradiční gambling. Hráči byli limitováni nízkou sázkou a mohli tipovat jen na určité množství zápasů. Firma Littlewoods trvala na tom, že šlo o neškodnou zábavu.

Mnoho politiků, především levicových, nesouhlasilo. „Je to

nemoc, která se od líných zbohatlíků rozšířila až k pracující chudině," říkal lídr Labouristů Ramsay McDonald, ostrý kritik sázení ve fotbale.

Argumenty proti Pools byly často stejné jako ty, které nyní zaznívají proti online sázení. Následky záliby v hraní Pools nebyly samozřejmě tak vážné, ale zněly obavy, že jde jen o odrazový můstek k intenzivnějšímu hraní a sázení, a nakonec k závislosti.

Někteří lidé byli Pools posedlí. Příležitost vyhrát sumu peněz, která vám změní život, byla příliš lákavá, zvláště když byla potřeba jen trocha fotbalových znalostí. Během hospodářské krize ve 30. letech byla touha po vítězství ještě silnější. Pro mnohé to byla šance opustit světskost každodenního života.

„Odpůrci říkali, že jde o kapitalistický způsob vykořisťování zranitelné pracující třídy," řekl v interview pro BBC v roce 2013 Mike Huggins, bývalý profesor kulturní historie na Cumbrijské univerzitě. „Nikdy nerozuměli tomu, že pro většinu lidí šlo o trochu radosti a možnost velké výhry.“

„Panovaly starosti kvůli tomu, že lidé dostali něco za nic a byli by lhostejní. Někteří si mysleli, že hrají o velké peníze. Měli velké sny, jako lidé dnes mívájí díky loterii. Většina těch lidí by si za celý život nenašetřila tolik, kolik mohla za jeden tiket vyhrát.“

Přišla i kritika od kněží, kteří hovořili o „zlu“ gamblingu. I samotná Football League se v roce 1936 vydala do války proti Pools, bála se totiž, že zápasy budou kvůli sázení zmanipulovány. Snažila se tak zatajit identity týmů hostů, aby tikety Pools nemohly být včas vyrobeny.

„Šéfové ligy se báli, že sázení zkorumpuje fotbal," řekl Huggins. „Báli se, že fanoušci by byli zmanipulováni sázkami a že by se hráči snažili ovlivnit zápasy. Ale to byla šílená představa. Pools o nic takového nešlo, nemůžete zfixlovat výsledky osmi zápasů.“

I George Orwell ve své knize Cesta k Wigan Pier z roku 1937 popsal efekt Pools na pracující třídu. „Nade vším tu ční gambling, nejlevnější ze všech luxusů," napsal. „I lidé na pokraji vyhladovění si na pár dní můžou koupit naději (,důvod

k žití, jak k tomu říkají), když vsadí penny na svůj tiket. Organizované sázky se staly velkým průmyslem. Považte například fenomén jménem Football Pools, jehož obrat ve výši šest milionů liber za rok pochází téměř výhradně z kapes lidu z pracující třídy.“

„Byl jsem v Yorkshiru, když Hitler znovu okupoval Porýní. Hitler, Locarno, fašismus a hrozba války, to vše tu sotva vzbudilo nějaký zájem. Ale rozhodnutí fotbalové asociace nezveřejňovat zápasy dopředu ve snaze potlačit Football Pools rozpoutalo v Yorkshiru bouři hněvu.“

Orwelloy postřehy jsou typicky vnímavé. Je těžké říct, že Football Pools byly bezúhonnou zábavou, když se tak moc blížily současnému fenoménu sázení v moderním fotbale.

Samozřejmě, jsou tu jisté rozdíly. Digitalizace sázek způsobila, že je jednodušší v kratším čase přijít o větší obnos peněz. Pools měly limit. Ale dalo by se říci, že stály na začátku zhoubné kultury. Byly přijaty, podporovány jako součást sportu, jako nezbytná aktivita každého fanouška.

„Velké skupiny příslušníků pracující třídy, kteří přišli o vše, co potřebují, si to částečně kompenzují levným přepychem, který zlehčuje tíhu života,“ napsal Orwell. „Takový levný luxus byl v poválečné době velmi šťastnou věcí pro naše vládcy. Je velmi pravděpodobné, že fish-and-chips, hedvábné punčochy, losos v konzervě, zlevněné čokolády (pět dvouuncových tyčinek za jedinou šestipenci), filmy, rádio, silný čaj a Football Pools odvrátily revoluci.“

.....

Když v roce 1939 naplno propukla válka, znamenalo to uzavření společností provozujících Pools. Firma Littlewoods, která odevzdala většinu majetku armádě, fungovala v té době po boku několika konkurenčních společností, především Vernons a Zettors.

Po válce se ale byznys rozrostl ještě víc. Jackpoty narostly, stejně tak počet hráčů a sázek. V roce 1950 se paní Knowlsonová z Manchesteru zapsala do historie jako první osoba, která vyhrála sto tisíc liber. Nellie McGrailová ze Stockportu tři roky poté vyhrála dokonce dvě stě tisíc liber.

Zřejmě ty nejznámější vítěze jsme poznali v roce 1961. Keith Nicholson, horník z Castlefordu, a jeho žena Viv vyhráli 152 tisíc liber. V současné měně by to činilo zhruba tři miliony liber (90 milionů korun). Když se Viv Nicholsonové zeptali, co s penězi bude dělat, její odpověď zněla: „Utrácet, utrácet, utrácet!“ A jak řekla, tak učinila.

Následovali další velcí vítězové a zdálo se, že popularita Pools se nijak nezmenší. Ale zavedení Národní loterie v roce 1994 znamenalo velkou ránu. Stejně tak vzestup online gamblingu.

Pools nabízely (a dodnes nabízejí) fanouškům šanci otestovat jejich fotbalové znalosti a vyhrát peníze za minimální námahu. Pro mnohé šlo o příjemné zpestření toho hlavního fotbalu.

Je zajímavé zamyslet se nad tím, jestli popularita Pools a kultura, kterou podporovaly, nějak dopomohla ke znepokojujícím trendům v současném fotbalovém sázení. Šlo o normalizaci gamblingu.

A tvrzení, že to dalo pracující třídě „důvod k životu“, jak to popsal Orwell, je mrazivě podobné přístupu mnohých sázejících v současném fotbale. Ti nejzranitelnější, přilákaní možnostmi bezúhonné zábavy a nepravděpodobných výher, jsou často vykořisťováni sázkovými kanceláři a vznikají u nich závažné problémy.

Pools rozhodně tolik nevykořisťovaly. Byly jasně nastavené limity a bylo mnohem těžší přijít o velké množství peněz. Ale pořád to byl gambling. Pořád to dalo lidem ten návykový pocit vítězství.

Názory se budou jistě lišit i nadále. Téměř 100 let poté, co John Moores představil Football Pools své zemi, zůstává jejich odkaz tématem diskuzí.

Callum Rice-Coates. Autor je nezávislý novinář, který píše pro „i Paper“, Tifo Football, Sports Illustrated, The Set Football Times and The Set Pieces.

Text vyšel ve čtvrtletníku The Blizzard a je publikován po dohodě s vedením redakce